

Říkáme si společně Vakeras jekhetane

*Pracovní listy pro podporu
předškolního vzdělání*

Učíme děti dobře mluvit

/Sikhľuvas le čhavoren lačhes te vakerel/

Instrukce pro rodiče:

- Povzbuzujte dítě k tomu, aby mluvilo a pokládalo vám otázky. Vyvarujte se při tom rozkazů a příkazů. Pokyny jako „Řekni!“ nebo „Zopakuj!“ dítě spíš odradí. Vaše odpovědi dodají dítěti potřebnou motivaci, protože uvidí váš zájem. Nepřerušujte dítě při mluvení a nevyčítejte mu, pokud mluví málo nebo špatně. Nespěchejte na něj. Důležité je dobře a s mírou pochválit za to, co dítě dokázalo, tedy ani nepřeceňovat, ani nepodceňovat jeho schopnosti.

Den lačo lav le čhavores kije kada, hoj te del duma pro lačhipen the te phučel tumendar. Na das rozkaza. Na phenas leske „Phen!“ alebo „Phen mek jekhvar!“ Oda hin nalačhes. Te odphenel pro phučibena hin nekfeder, bo kavka sikhavas, hoj amen pricirdel. Na chučkeras le čhavoreske andre duma the na vičitinas, hoj del čepo duma alebo nalačhes del duma. Ma siđaren pre leste. Angluno hin te ašarel les vaš kada, so čačes dokazindas, na kampil tele te marel leskro džaniben.

- I dítě, které se nestydí, nemá vždy náladu „předvádět se“ před ostatními. Nenuťte proto dítě k projevu před jinými lidmi, když se mu nechce. Může ho to odradit od dalšího učení. Nevystavujte dítě situacím, o nichž víte, že si v nich nebude vědět rady, nebude umět odpovědět, vyslovit, říci.

The le čhavoren, so pes na ladžan, nane furt dzeka pes te presikhavel anglal buter džene. Te pes o čhavore ladžan, ma keren lenca dosilu, hoj pes te presikhaven. Kavka pes lenge šaj zdžungľol o sikhaviben. Te džanen, hoj o čhavoro na džanela te ophenel abo te phenel vareso, ta lestar aňi maškar aver džene na kamen.

- Pro rozvoj řeči ani sluchu není dobré nechat dítě opakovat slova, kterým nerozumí. Povzbuzujte ho, aby se ptalo, když něco nezná či nechápe.

Nene lačheš te mukhel le čhavores te phenel mek jekhvar o lava, so lenge na achaľol. Nane lačhes aňi perdal o šuniben aňi perdal o vakeriben. Den lačo lav le čhavores kije kada, hoj te phučel tumendar, te vareso na džanel.

- Pokud dítě mluví špatně, nevyčítejte mu to, nezesměšňujte je, nekritizujte ho a nenuťte ho proti jeho vůli opakovat slova správně.

Te o čhavoro del duma nalačhes, ma leperen leske, ma asan lestar, ma den pal leste duma the ma kamen, hoj o lava te phenel lačhes.

- Pokud je dítě nemluvné, nechte mu dostatek času, aby se cítilo bezpečně, a oceňte jeho snahu, i pokud mluví špatně. Pochvalte dítě za jakýkoliv úspěch. Pokud k žádnému nedojde, pochvalte je za to, že to zkusilo.

Te o čhavoro na del duma, den les časos, hoj pes te čujinel lačhes. Ašaren les, the te del duma nalačhes. Vaš savoro le čhavores ašaren, the vaš kada, so na kampil, ašaren les vaš kada, hoj ča zkusindas.

Instrukce pro pedagogy:

Všechny pracovní listy jsou jak v českém, tak i v romském jazyce, aby rozvíjely znalost romštiny jako mateřského jazyka dětí. Na každém pracovním listu je zároveň volné místo, pokud by bylo třeba doplnit instrukce jiným jazykem, který děti užívají.

V případě pracovních listů *Učíme se hlásky / Sikhľuvas o hlaski* dejte rodičům k dispozici vždy vybraný pracovní list a příslušný obrázek, který je určený dětem k vybarvení. U hlásky F a D se s obrázkem pracuje i při procvičování dýchání. U pracovního listu s hláskou Ž jsou zároveň uvedena k procvičení i slova s více sykavkami. Ta je možné začít procvičovat až po úspěšném zvládnutí všech znělých i neznělých sykavek.

Projděte s rodiči nejdříve celé zadání vybraného pracovního listu a ujistěte se, že mu rozumí. Ukažte jim u každé hlásky zvlášť, jak má správně vypadat pusa a jazyk (mluvidla). Zdůrazněte rodičům, že je důležité postupovat trpělivě a po jednotlivých krocích, tedy věnovat se procvičování slabik a celých slov až po úplném zvládnutí jednotlivých hlásek. V případě procvičování celých slov mohou děti jednotlivá slova znázornit pomocí vlastní kresby nebo si vystříhnout příslušný obrázek z časopisu.

Rodiče určitě podpoří a zároveň dětem pomůže, když budete s dětmi pracovat obdobně i ve vašich hodinách a budete průběžně sledovat vývoj jejich výslovnosti.

Povzbuzujte rodiče, ať se určitě ptají, pokud doma zjistí, že něčemu nerozumí, nebo když si nebudou vědět rady s některým zadáním. Kdykoliv bude příležitost, ptejte se rodičů, jak jim cvičení jde a jestli nepotřebují s něčím poradit. Pro rodiče může být nepříjemné a v důsledku odrazující, pokud úkolům nebudou rozumět. I proto je důležité posilovat důvěru mezi vámi a rodiči, vhodně je podporovat, ukázat jim cvičení s dětmi v jejich přítomnosti, ptát se, co by jim pomohlo pro správný nácvik doma.

Nezapomeňte předat rodičům také pracovní listy *Učíme děti dobře mluvit / Sikhľuvas lečhavoren lačhes te vakereľ*. Projděte společně všechny body a vysvětlete jim, proč jsou při práci s dětmi důležité.

Přejeme vám, ať se vám spolupráce s rodiči a dětmi dobře daří.

Učíme se hlásky /Sikhavas le čhavoren lačhes le vakerel/

Pracovní listy pro rodiče k procvičování hlásek

Instrukce pro rodiče:

Následující cvičení pomáhají dětem, které nemají řečové vady, zvládnout dobrou výslovnost jednotlivých hlásek. Materiál slouží pouze jako prevence, pokud máte jakékoliv podezření na řečovou vadu, navštivte logopeda. Dostali jste pracovní list pro vás a u některých hlásek i související obrázek pro dítě. O obrázku si můžete s dítětem nejdříve povídat a nechat ho, aby si obrázek vymalovalo, posléze obrázek používejte podle instrukcí uvedených na daném pracovním listu.

První věc, kterou budete s dítětem dělat, je **rozdýchání**. Pro mluvení je velmi důležité správné dýchání, proto jsme pro vás připravili jednoduchá dechová cvičení, která vašemu dítěti pomohou naučit se soustředit na dech a správně s ním pracovat.

Jako další si dítě **procvičí pusinku**, protože ústa musí být na správnou výslovnost uvolněná a zvyklá dělat různé pohyby. U jednotlivých hlásek najdete rady, jak s dítětem pracovat, aby ho to co nejvíce bavilo a také aby si umělo lépe představit, co má dělat. Než začnete, ujistěte se, že si dítě pamatuje, kde je nahoře, dole, vpravo a vlevo. I u těchto cvičení používejte zrcadlo, které děti baví a zároveň jim ukazuje, kde skutečně jazyk mají.

Po rozdýchání a procvičení pusinky přejdete k samotné **výslovnosti**. Pokud máte pocit, že nerozumíte postupu, určitě se zeptejte paní učitelky. Výslovnost trénujte tolik dní, dokud se dítěti opravdu nepodaří hlásku dobře vyslovit. Může to trvat dlouho, buďte proto trpěliví a dítě nikam nehoňte. Cvičte chvíli každý den, jednou se začne dařit. Vždy se rozdýchejte, procvičte pusinku a pak zkoušejte vyslovovat. Můžete se také poradit s paní učitelkou, jestli už je čas přejít k další hlásce.

Při **procvičování slabik** se nejdříve vysloví samohláska, například **A**, a zvlášť se potom řekne procvičovaná souhláska, například **M**. Teprve až dítě dobře zvládá říkat obě hlásky zvlášť, zkuste je začít říkat dohromady: **AM**. Až to dítě zvládne, můžete slabiku obrátit na **MA**. Opět platí, že není spěch. Prodýchejte se, procvičte pusinku a slabikujte.

Děti se přirozeně učí jednotlivé hlásky postupně. Toto je pouze orientační tabulka, kdy má dítě vyslovovat jednotlivé hlásky. Důležité je především pořadí.

Věk	Rozvoj slovní zásoby	Vývoj výslovnosti
do 1 roku	Dítě rozumí jednoduchým pokynům, začíná opakovat jednoduchá slova, která slyší.	M B P A E I O U D T N J
do 2,5 let	Tvoří jednoduché věty, od 2 let se ptá „co to je“, rozlišuje svou slovní zásobu.	K G H CH V F OU AU
do 3,5 let	Mluví ve větách, začíná si osvojovat gramatickou stavbu vět, ptá se „proč“, rozšiřuje dále slovní zásobu. Začíná se tvořit verbální (slovní) paměť.	zvládá N D T L (artikulačně) B Ě P Ě M Ě V Ě
do 4,5 let	Dokončuje se gramatická stavba vět, dítě již chápe děj a umí ho vyprávět.	Ň Ď Ť Vyvíjí se C S Z
do 6,5 let	Dítě chápe složité děje, má již poměrně velkou slovní zásobu, gramaticky zvládá jednoduchá souvětí.	C S Z R Ř Kombinace Č Š Ž a CSZ

Zdroj: <http://www.logopedonline.cz>

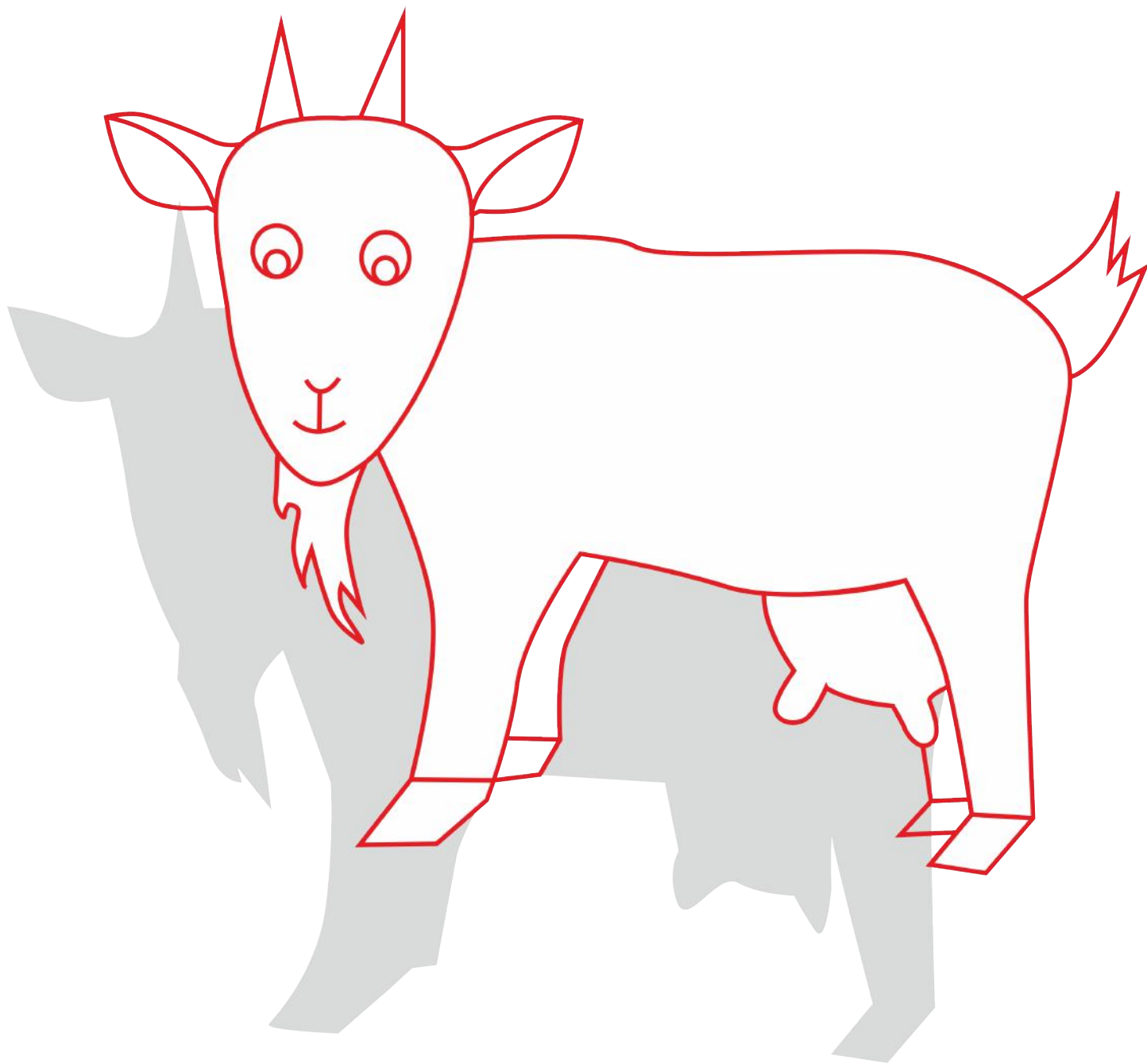
Když už dítě zvládne dobře jednotlivé hlásky, můžete začít **procvičovat celá slova**. Pokud mluvíte doma romsky, můžete procvičovat i romská slovíčka. Zkuste s dítětem sami vymyslet slova v romštině a češtině, která začínají na danou hlásku nebo mají hlásku uprostřed slova nebo na konci. Může to být i formou hry (například můžete cestou do školky hledat věci začínající na danou hlásku).

Procvičovat slova můžete i na procházce. Kamkoliv půjdete, můžete hledat, které věci kolem vás začínají např. na L. Kolik jich za cestu na nákup společně objevíte? U pracovních listů se sykavkami je navíc cvičení *Cvičíme si ouška*. Děti mají totiž někdy problém mezi sykavkami rozlišovat, a pokud je neslyší správně a nedovedou je odlišit od jiných, nemohou je ani samy dobře vyslovit. Předčítejte dítěti dvojice uvedených slov a ptejte se ho, zda jsou podle něho stejná, nebo jiná, aby si na správné vyslovování sykavek dalo pozor. Pomoci vám mohou i naše obrázky. Pokud dítě říká S – řekněte, že jazyk je jako had, který je zalezlý v puse a při vyslovování S nesmí být vidět. Naopak spíše uvidíme v zrcadle vyceněné zuby. Podobě jako u vyslovování Š pomůže mašinka, která má komín. Když správně vyslovujeme Š, rty se sevrou a vypadají jako „komín“ od mašinky. Nejlepší je věnovat cvičení okolo 10 minut denně. Provádět ho můžete s dítětem kdykoliv v průběhu dne, například po cestě na nákup, do školky, při vaření, uklízení atd. Pokud procvičování začne být dítěti nepříjemné, je lepší přestat a zkusit to později. Vždy pomůže, budete-li dítě chválit za každý pokrok, nebo alespoň za snahu, i když se výsledek zatím nedostavuje. Lepší pochvalou než sladkost je určitě pohlazení a milé slovo.

Přejeme vám, ať se vám práce s vaším dítětem dobře daří.

M

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Rozdýcháme se:

Foukáme do papírových kuliček (pírek, vatových kuliček) na stole nebo na dlani.

2) Procvičujeme pusinku:

- Nacvičujeme otevírání a zavírání úst před zrcadlem, rty musí být úplně volné a spodní ret nevtažujeme dovnitř.
- Posíláme mamince pusinku.

3) Vyslovujeme:

Rty držíme u sebe a prstem přiloženým pod nos cítíme proud dechu.
Jak dělá koza? **MÉ MÉ.**

4) Slabikujeme:

Slabikujeme **MA, ME, MI, MO, MU.**

Když to jde dobře, vyzkoušíme **A-M, E-M, I-M, O-M, U-M.**

Potom dohromady **AM, EM, IM, OM, UM.**

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **M** NA ZAČÁTKU SLOVA – *máma, myš, mečí, mýdlo, mouka, mlýn, moucha, mazel.*

HLÁSKA **M** NA KONCI SLOVA – *lom, dům, dám, kým, lem.*

HLÁSKA **M** UPROSTŘED SLOVA – *pomalá, kometa, jdeme, doma, sama.*

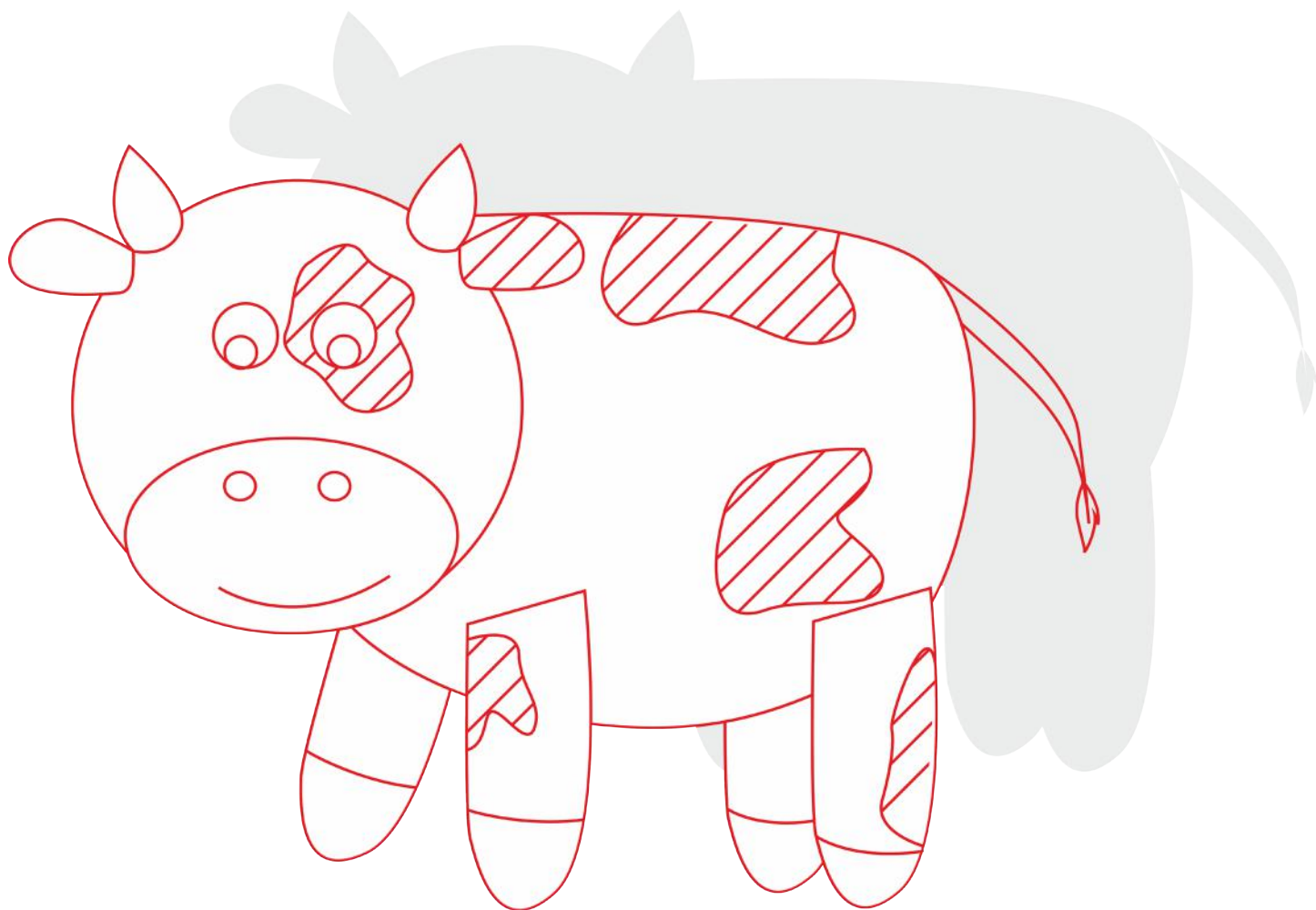
HLÁSKA **M** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *mimo, moment, máma, meleme, mňam.*

Sikhľuvas te phenel:

*Muj (pusa), manuš (člověk), melalo (špinavý),
kampel (chtít), duma (řeč, mluva), romano (romský),
sam (jsme), diňom (dal jsem), kerd'am (udělali jsme).*

B

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Rozdýcháme se:

Nadechneme se nosem a při výdechu děláme zvuk **MAMAMEMEME**, měníme hlasitost.

2) Procvičujeme pusinku:

- Otevíráme a zavíráme rty – ptačí maminka krmí ptáčka.

3) Vyslovujeme:

Vyslovíme nejdříve **M** a zacpeme si palcem a ukazováčkem nosní dírky, vzduch rozrazí stisknuté rty a zazní **B**. Jak dělá kravička? **BŮ BŮ**.

4) Slabikujeme:

Slabikujeme **BA, BE, BI, BO, BU**.

Když to jde dobře, vyzkoušíme odděleně **A-B, E-B, I-B, O-B, U-B**.

Potom dohromady **AB, EB, IB, OB, UB**.

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **B** NA ZAČÁTKU SLOVA – **bá**ba, **be**dná, **buc**hta, **bý**k, **bou**da, **bo**ta, **ba**rva.

HLÁSKA **B** NA KONCI SLOVA – du**b**, slá**b**, so**b**, shy**b**, kra**b**.

HLÁSKA **B** UPROSTŘED SLOVA – klo**b**ouk, kobli**ha**, hou**ba**, sla**b**á, hlu**b**oko.

HLÁSKA **B** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – **ba**bička, **bo**bek, **bu**bák, **bo**br, **bu**blina.

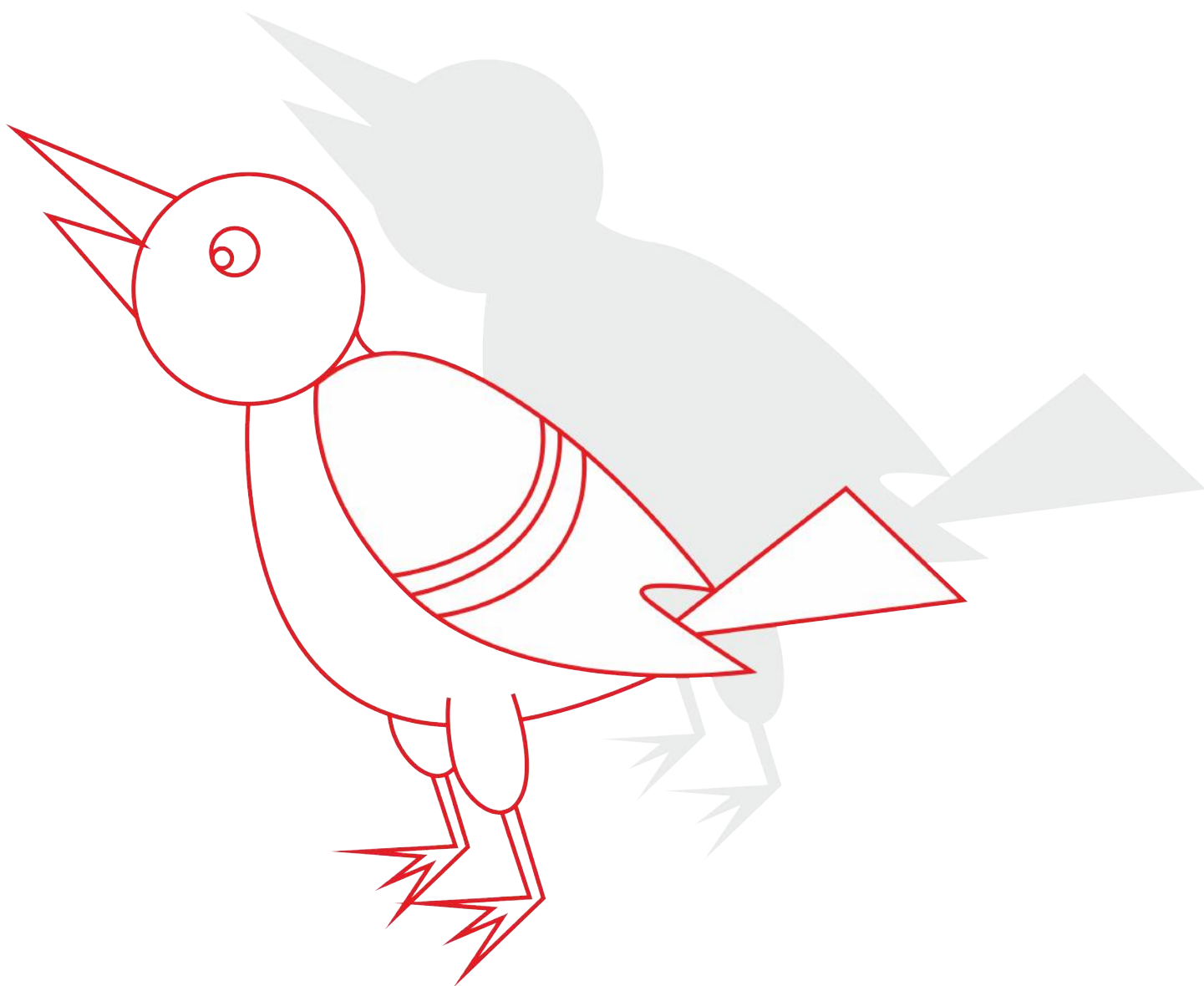
Sikhľuvas te phenel:

Baro (velký), **bokhalo** (hladový), **bešel** (sedět, bydlet),

labarel (pálit, zápalit), **phabaj** (jablko), **chaben** (jídlo).

P

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Rozdýcháme se:

Hrajeme si na foukání do polévky.

2) Procvičujeme pusinku:

- Přibližujeme a oddalujeme rty se zvukovým efektem – praská kaštan, hrachový lusk.

3) Vyslovujeme:

Vyslovíme **M** a zacpeme si palcem a ukazováčkem nosní dírký, vzduch rozrazí stisknuté rty menší silou (jako bychom chtěli zašeptat **B**) a zazní **P**.
Jak dělá ptáček? **PI PI**.

4) Slabikujeme:

Slabikujeme **PA, PE, PI, PO, PU**.

Když to jde dobře, vyzkoušíme odděleně **A-P, E-P, I-P, O-P, U-P**.

Potom dohromady **AP, EP, IP, OP, UP**.

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **P** NA ZAČÁTKU SLOVA – **padá, píše, půda, podá, poví, pán, peče, panák, pije**.

HLÁSKA **P** NA KONCI SLOVA – **dup, kap, hop, lup**.

HLÁSKA **P** UPROSTŘED SLOVA – **kape, topí, lípa, houpá, kopá, dupe**.

HLÁSKA **P** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – **poupě, papá, pípá, Pepa, poplach**.

Sikhľuvas te phenel:

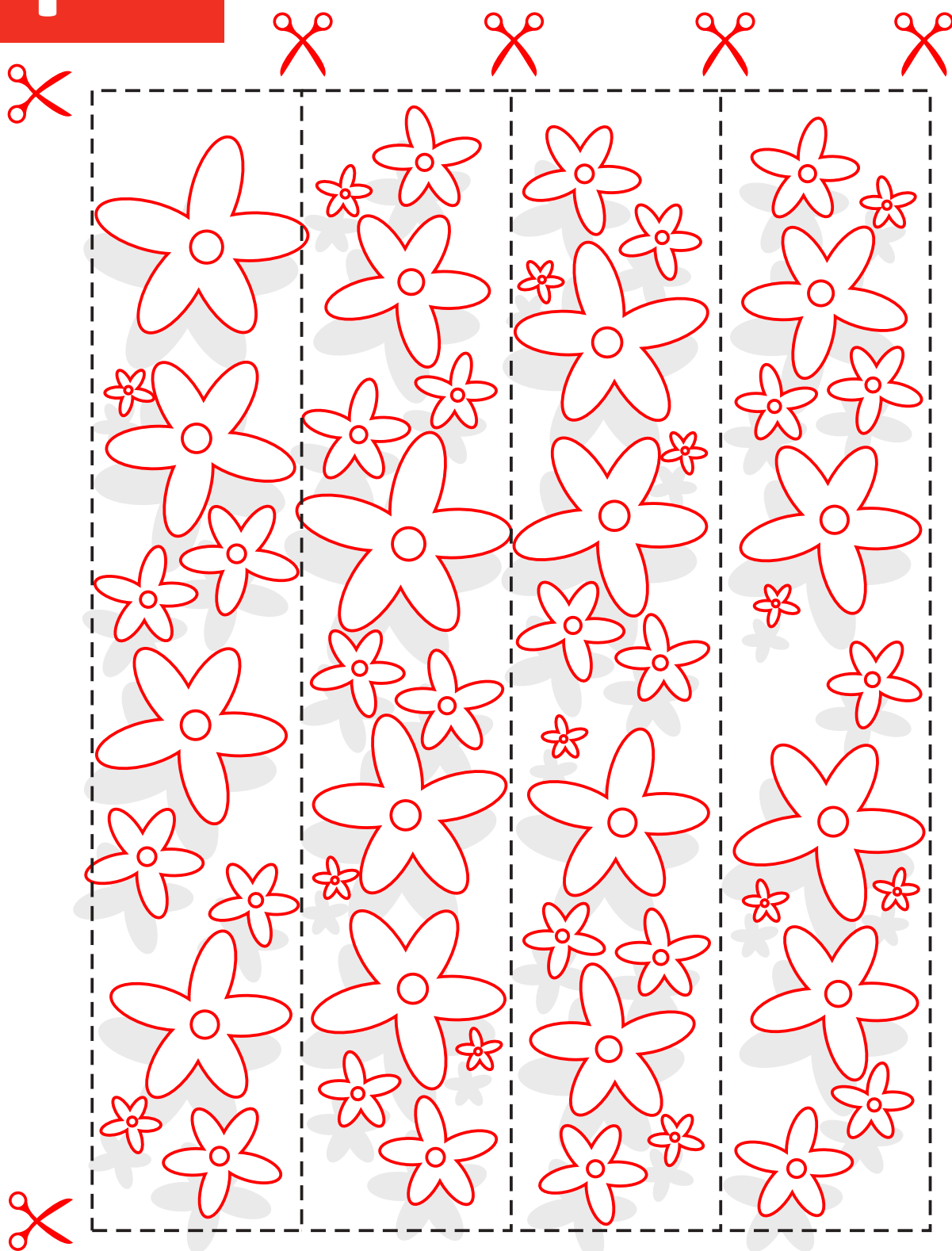
Parno (bílý), **phenel** (říkat), **pindro** (noha),

opre (nahore), **apsa** (slzy), **cipa** (kůže, pleť),

sap (had), **rup** (stříbro), **čhib** (jazyk; **B** se na konci slova vyslovuje jako **P**).

F

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Bud'te trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě vymalovat obrázek fialky a čichat k ní při **rozdýchávání**.
Rozstříhejte obrázek na jednotlivé proužky a použijte při rozdýchávání.

F

**Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Bud'te trpělivý a nic neuspěchejte.**

1) Rozdýcháme se:

Nadechneme se nosem, jak krásně voní fialka, a výdechem ústy rozhýbeme proužek papíru s fialkou.

2) Vyslovujeme:

Opřeme horní zuby o spodní ret, stejně jako u hlásky **V**, a tiše dlouze vydechneme **FFFFFFF** (jako fouknutí).

3) Slabikujeme:

Krátce se dotkneme horními zuby spodního rtu a přidáváme šeptem samohlásku **A** tak, aby se ozvalo **FA**. Stejně pokračujeme dalšími samohláskami a učíme se **FE, FI, FO, FU**.

- Jak dělá vítr? Ukážeme dětem a necháme je foukat: **FÍÍÍ, FÁÁÁ, FÉÉÉ, FŮŮŮ, FÓÓÓ**.

Když už umíme dobře foukat, zkusíme vyslovovat odděleně: **A-F, E-F, I-F, O-F, U-F**.
Poté dohromady **AF, EF, IF, OF, UF**.

4) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **F** NA ZAČÁTKU SLOVA – *fazole, Fanda, falešný, fén, Filip*.

HLÁSKA **F** NA KONCI SLOVA – *baf, haf, paf, pif, puf, uf*.

(nejdříve vyslovujeme odděleně **ba-F, ha-F...**)

HLÁSKA **F** UPROSTŘED SLOVA – *bafá, hafá, hafík, koflík, nafta*.

HLÁSKA **F** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *Fifinka, fíflena, Famfulínek*.

Sikhľuvas te phenel:

Foros (město), fala (zed'), fajta (příbuzenstvo),

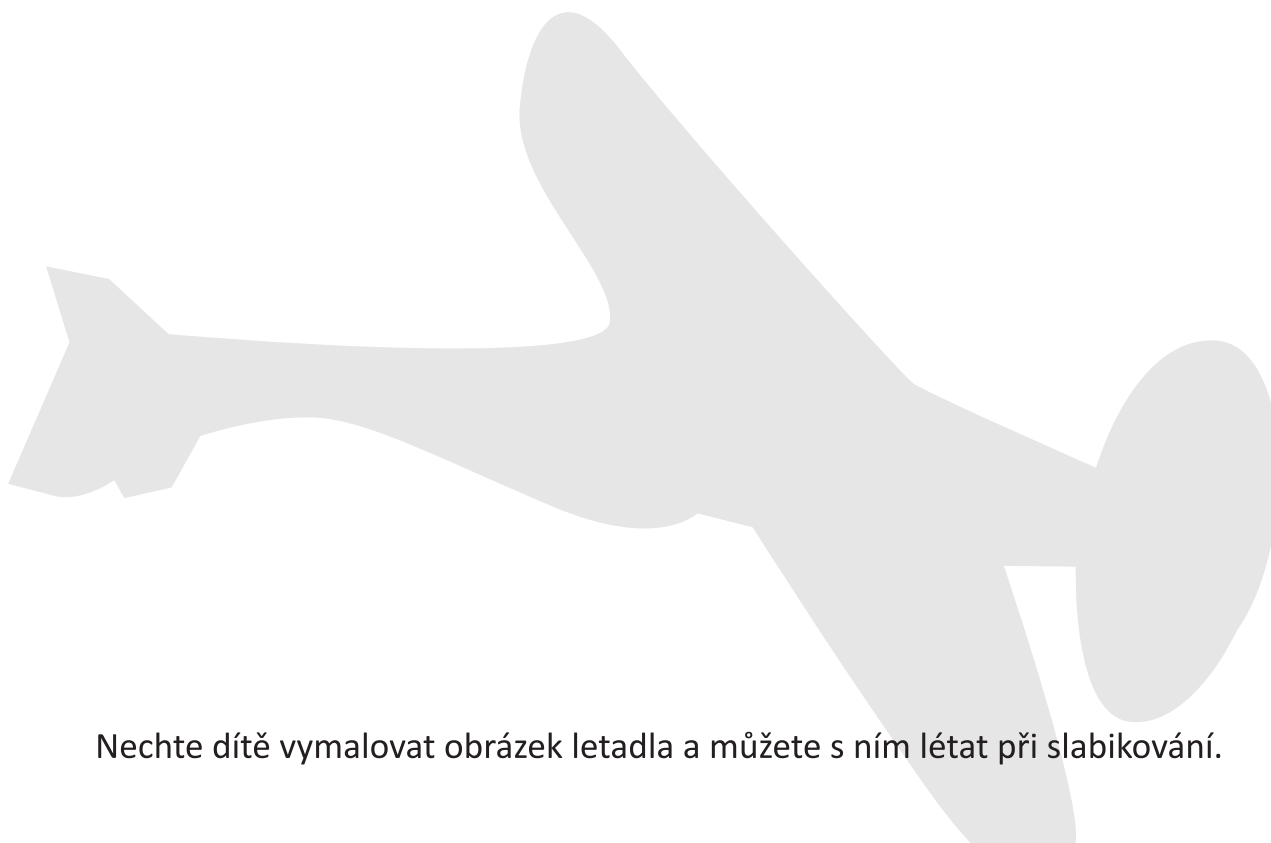
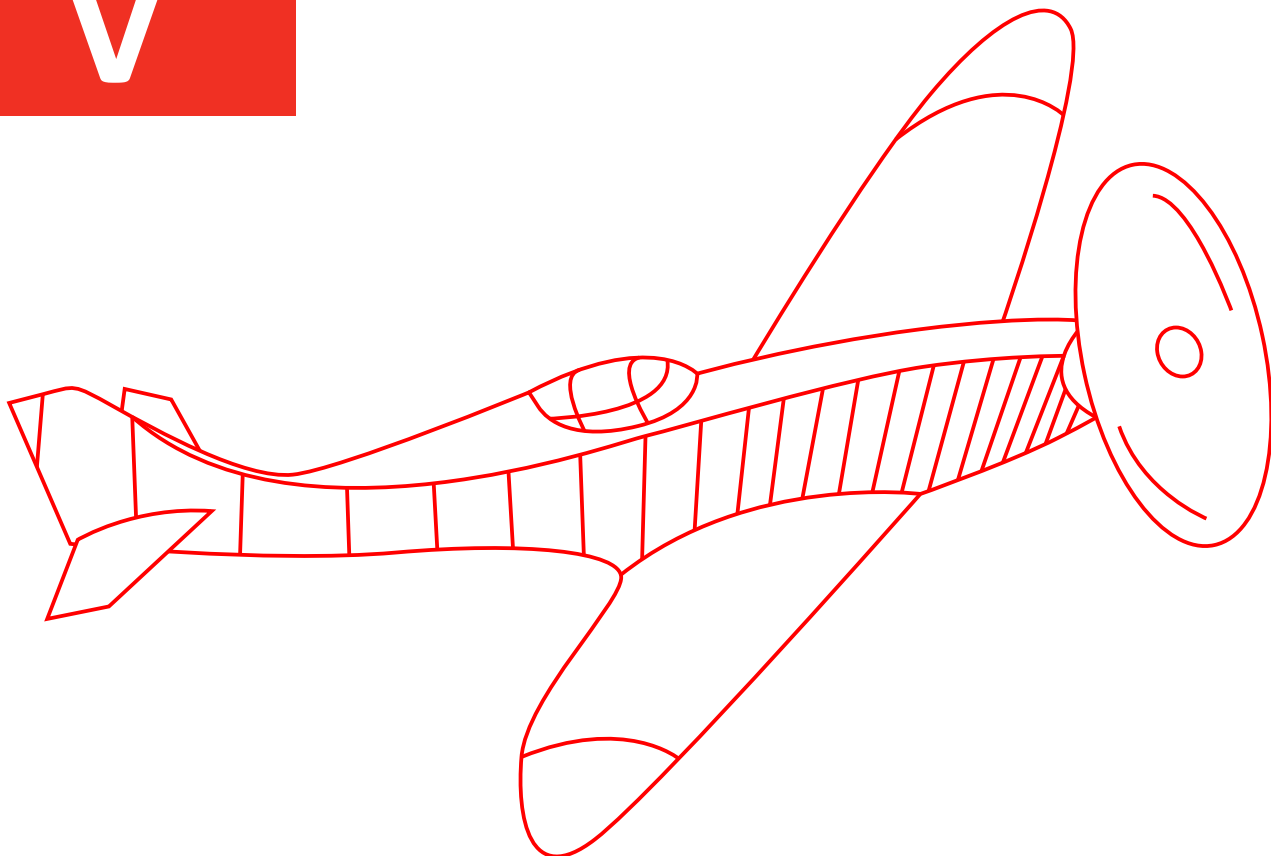
karfin (hřebík), kefa (kartáč), šufľa (lopata),

užarav (čekám), šov (šest), thuv (kouř), achaľuvav (rozumím), khelav (tančím),

bešav (sedím) – V NA KONCI SLOV SE VYSLOVUJE JAKO F.

V

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě vymalovat obrázek letadla a můžete s ním létat při slabikování.

1) Rozdýcháme se:

- Udýchaný pejsek – dýcháme rychle a hlasitě.
- Spící miminko – cvičíme pomalý nádech nosem a výdech ústy.

2) Procvičujeme pusinku:

- Pejsek cení zoubky – roztáhneme do široka rty a ukážeme zuby.
- Kapřík – vyšpulíme rty a lehce je otevíráme a zavíráme.
- Koncert kapříků – otevíráme a zavíráme ústa naprázdno.
- Datel – ťukáme jazykem střídavě do horních a dolních zubů.
- Balónek – nafukujeme tváře.

3) Vyslovujeme:

U hlásky **V** se používají zuby, proto dáváme dobrý pozor na to, co dělají při vyslovování zoubky. Opřeme horní zuby o spodní ret, dlouze vyslovíme **VVVV** a uvolníme rty. Pokud se nedaří, můžeme dítěti pomoci tím, že uvolní pusku a my mu rukou podepřeme bradu a prstem přitlačíme spodní ret na horní zuby.

4) Slabikujeme:

Krátce se dotkneme horními zuby spodního rtu a přidáme samohlásku **A** tak, aby se ozvalo **VA**. Stejně pokračujeme dalšími samohláskami a učíme se **VE, VI, VO, VU**.

- Letadlo létá nad krajinou – přiblížíme horní zuby ke spodnímu rtu a děláme **VÚÚÚ**.
- Letadlo přistává – dítě s roztaženými rukama létá jako letadlo po místnosti, na znamení „přistává“ si sedá na bobek a dělá **VE VE VE**.

Když už umíme dobře slabikovat:

Zkoušíme vyslovovat odděleně **A-V, E-V, I-V, O-V, U-V**.

Poté říkáme dohromady **AV, EV, IV, OV, UV**.

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **V** NA ZAČÁTKU SLOVA – *víla, vlak, válí, veselý, vnuk*.

HLÁSKA **V** UPROSTŘED SLOVA – *oslava, ovoce, poleva, plavat, hlava*.

HLÁSKA **V** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *výjev, volavka, Václav, vlévá, vysvitne*.

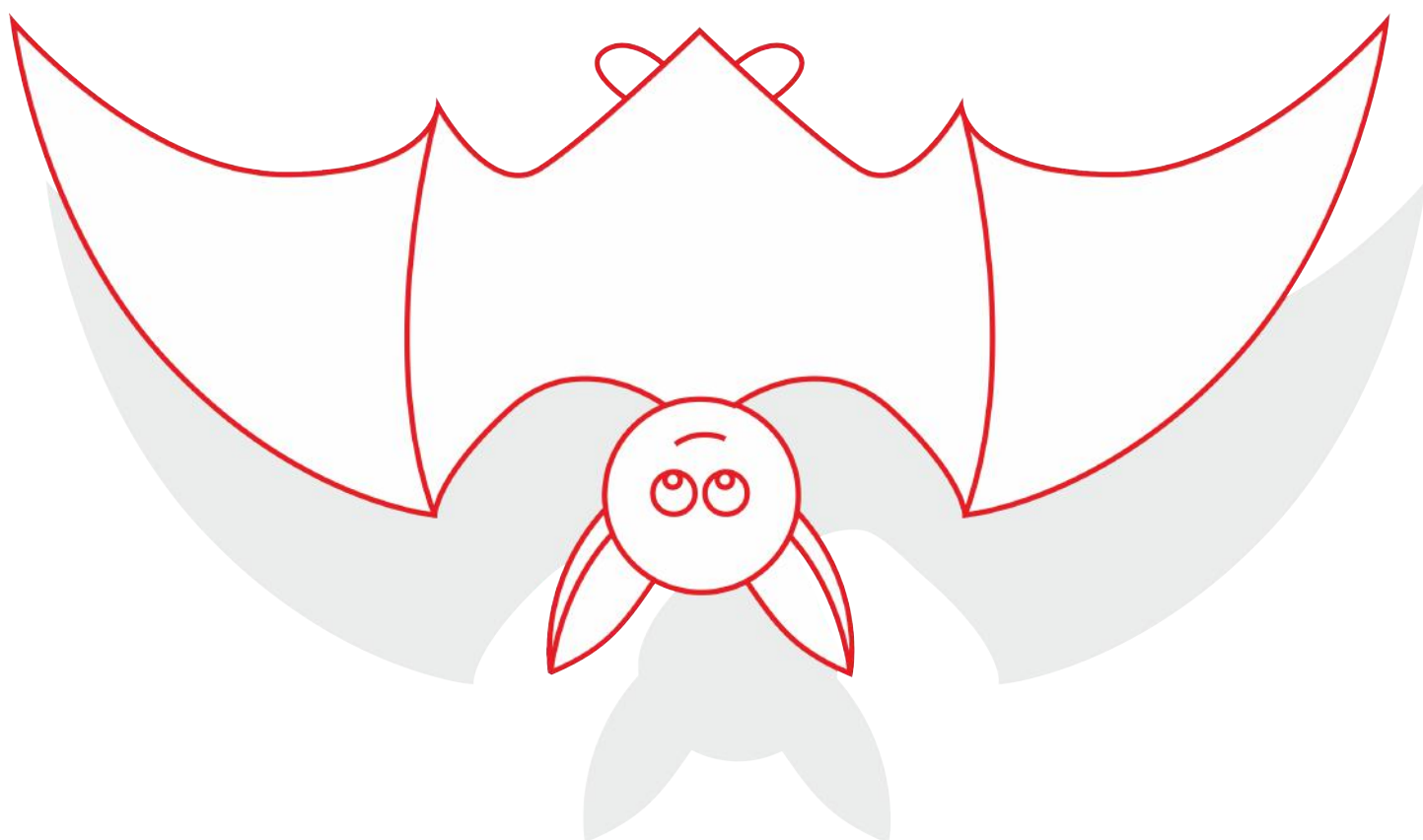
Sikhľuvas te phenel:

Verdan (vůz), vakerel (mluví), vodi (duše),

avel (přichází), rovel (brečí), sovel (spí).

N

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Bud'te trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Rozdýcháme se:

Se zavřenými ústy se nadechneme nosem, otevřeme ústa a při výdechu ústy uděláme zvuk **NNN...**

2) Procvičujeme pusinku:

- Jazykem počítáme zuby.
- Objíždíme jazykem dokola vnější stranu zubů.
- Vysouváme jazyk směrem k bradě, do koutků úst, pod nos.
- Vystrčíme špičku jazyka, olízeme horní ret, zase ho vtáhneme zpět do pusinky a schováme za horní zuby.
- Olizujeme rty kolem dokola vlevo a vpravo.

3) Vyslovujeme:

Špička jazyka se opírá o dásně přímo za horními zuby. Přiložíme prst pod nos a kontrolujeme znělost (zda horní ret vrní) a zda z nosu vychází vzduch.

4) Slabikujeme:

Slabikujeme **NA NA, NO NO, NE NE**.

Souhlasíme **ANO ANO**.

Hrajeme na otázky – dáváme dětem různé otázky, na které odpovídají **ANO**, nebo **NE**.

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **N** NA ZAČÁTKU SLOVA – *nůž, nos, nesmysl, náhoda, noc*.

HLÁSKA **N** NA KONCI SLOVA – *stan, pán, len, syn, sen*.

HLÁSKA **N** UPROSTŘED SLOVA – *konvička, polínko, brána, stany, lány*.

HLÁSKA **N** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *ananas, Nanyňka, nanuk, blondýna, nenechám*.

Sikhľuvas te phenel:

*Nav (jméno), nakh (nos), nasvalo (nemocný),
nane (není), kaštuno (dřevěný), trastuno (železný),
šukariben (krása), džaniben (vědomost), nasvalíben (nemoc).*

D

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě namalovat například kytičky a sluníčko kolem kolejí a použijte obrázek při **rozdýchávání**.

1) Rozdýcháme se:

Foukání do kuličky (papíru, polystyrénu) – snažíme se kuličkou „projet“ trať.
Nezapomínáme nadechovat se vždy nosem.

2) Procvičujeme pusinku:

- Rozjíždění vlaku – ťukáme špičkou jazyka za zuby do horního patra.
- Kola se točí – kroužení jazykem před dolními i horními zuby při zavřených ústech.
- Máváme na rozloučenou – špička jazyka se ohýbá nahoru a dolů.

3) Vyslovujeme:

Vyslovíme **N** a zacpeme si palcem a ukazováčkem obě nosní dírky – ozve se **DA**.
Předvádíme pomalý vlak: **D-D-D-D**, osobní vlak: **DY-DY-DY-DY**,
rychlík: **DO-DO-DO-DO** a pendolino: **DU-DU-DU-DU**.

4) Cvičíme slovíčka:

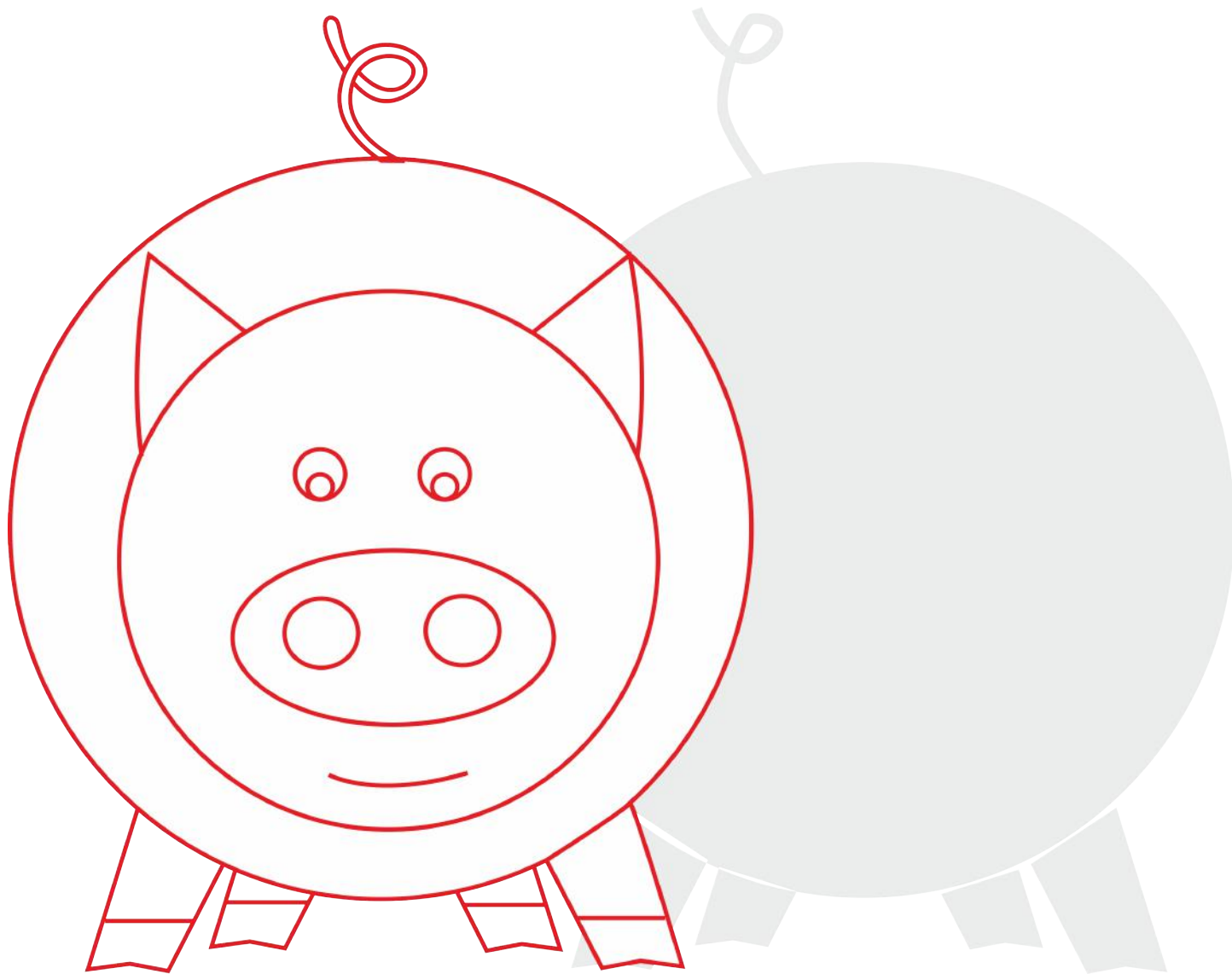
HLÁSKA **D** NA ZAČÁTKU SLOVA – *dám, dům, den, dálka, Dan, dát*.

HLÁSKA **D** UPROSTŘED SLOVA – *nuda, hudba, bouda, Lída, leden*.

HLÁSKA **D** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *dudlák, dudy, David, nedyndej*.

5) Sikhľuvas te phenel:

*Danda (zuby), dad (otec), dukh (bolest),
budaris (záchod), adaj (zde), kada (tento).*

1) Rozdýcháme se:

Zahříváme si dechem studené ruce, nezapomínáme na nádech nosem.

2) Procvičujeme pusinku:

- Otevíráme a zavíráme ústa jako dvířka od pece.

3) Slabikujeme:

Smějeme se jako šašek: **CHA, CHO, CHU.**

Smějeme se: **CHACHA, CHOCHO, CHICHI, CHECHE, CHUCHU.**

4) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **CH** NA ZAČÁTKU SLOVA – **chlup, chleba, chalupa, chobot, chytat.**

HLÁSKA **CH** NA KONCI SLOVA – **smích, prach, plech, pach, puch.**

HLÁSKA **CH** UPROSTŘED SLOVA – **pochvala, pacholík, píchá, suchá, valcha.**

HLÁSKA **CH** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – **chochol, chichot, chuchvalec, chechtot.**

Sikhľuvas te phenel:

Charno (krátký), **chas** (jíš), **chaben** (jídlo),
chirchil (hrách), **prechalo** (přejedený), **duchna** (peřina),
bacht (šťěstí), **šach** (zelí), **pendech** (ořech).

L

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

3.10

Učíme se hlásky / Sikhavas le čavoren lačhes te vakereI

Říkáme si společně / Vakeras jekhetane

Pracovní listy pro podporu předškolního vzdělávání

1) Rozdýcháme se:

Foukáme do foukaček. Nezapomínáme na procvičení nádechu nosem a výdechu ústy.

2) Procvičujeme pusinku:

- Jazykem hladíme zadní stranu řezáků (předních zubů) odshora dolů.
- Ústa máme otevřená a špičkou jazyka se střídavě dotýkáme horního a dolního rtu.

3) Vyslovujeme:

Mírně otevřeme ústa, špičku jazyka opřeme o horní patro, olízeme jazykem horní patro směrem k horním zubům (nevysouvat ale jazyk ven z úst), současně s pohybem jazyka vyslovujeme slabiky a jazyk „klapne“ dolů do pusy.

4) Slabikujeme:

Slabikujeme **LA LA, LE LE, LI LI, LO LO, LU LU.**

Hrajeme si na ozvěnu: **ÁL, ÉL, ÍL, ÓL, ÚL.**

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **L** NA ZAČÁTKU SLOVA – *límeč, léto, lumpík, láska, lovec, lupínek, lampa.*

HLÁSKA **L** NA KONCI SLOVA – *dál, stál, kůl, díl, chtěl.*

HLÁSKA **L** UPROSTŘED SLOVA – *bolí, kolo, volá, meloun, daleko.*

HLÁSKA **L** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *volala, polila, plival, plakal, koulel.*

Sikhľuvas te phenel:

*Lav (slovo), labardo (spálený), lancos (řetěz),
melalo (špinavý), pale (znovu), stolkos (židle),
denašel (utíká), rodeľ (hledá), bašavel (hraje).*

Ň Ď ť

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Bud'te trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Rozdýcháme se:

Foukáme do papírových proužků před zrcadlem.

2) Procvičujeme pusinku:

- Zapřeme špičku jazyka za dolní zuby a vyvalíme zbytek jazyka ven. Prohýbáme jazyk (můžeme si pomoci čistým prstem) a uděláme mističku.
- Zpíváme *lálálá* na melodii písničky *Skákal pes*.

3) Vyslovujeme:

- Špičku jazyka přitiskneme za dolní zuby. Pokud dítěti vyslovení nejde, první článek ukazováčku zahákneme za spodní zuby a držíme tím špičku jazyka na místě. Pak zkusíme, která z hlásek bude pro dítě nejjednodušší, a tu začneme nacvičovat.

4) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Ť** NA ZAČÁTKU SLOVA – *ticho, ťapky, ťapat, tikat, ťukat*.

HLÁSKA **Ť** NA KONCI SLOVA – *leť, změť, pleť, syť*.

HLÁSKA **Ť** UPROSTŘED SLOVA – *kotě, potí, moštík, puštík, stín*.

HLÁSKA **Ť** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *ťutínek, titíž, tik-ťak, ťap-ťap*.

5) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Ď** NA ZAČÁTKU SLOVA – *děkuji, díra, d'olík*.

HLÁSKA **Ď** UPROSTŘED SLOVA – *budí, vědí, hodí, smrdí, vděk*.

HLÁSKA **Ď** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *dědic, dědit*.

6) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Ň** NA ZAČÁTKU SLOVA – *nic, někdo, nikdo, níž*.

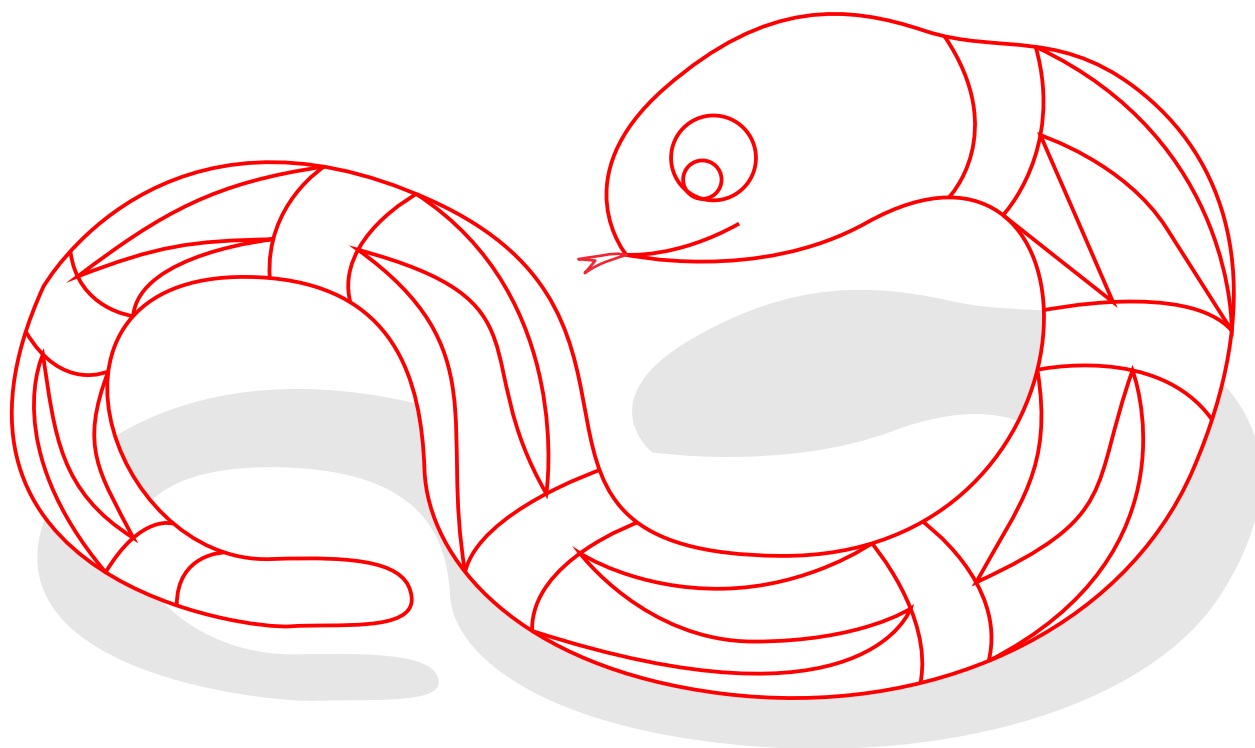
HLÁSKA **Ň** NA KONCI SLOVA – *skloň, mimoň, hoň, kůň, zbraň*.

HLÁSKA **Ň** UPROSTŘED SLOVA – *sklenička, poník, maňásek, koňmo, hanit*.

HLÁSKA **Ň** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *ňuňánek, ňahňat*.

S

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Bud'te trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě vymalovat obrázek hada a použijte ho při **rozdýchávání**, v romštině je had sap, proto můžete obrázek použít i při procvičování slov začínajících na S.

1) Cvičíme ouška:

Jsou následující slova stejná, nebo jiná?

Sup – zub, sem – zem, kosa – koza, plus – plus, rosa – Róza, kus – kus.

2) Rozdýcháme se:

Dýcháme do břicha. Dítě leží uvolněně na zádech, na břicho si dá proužek papíru s namalovaným hadem. Nadechuje se nosem a vydechuje z břicha – had se trochu hýbá. Nejprve se zvedne břicho, potom hrudník. Pomáhá motivace: nafoukneme do břicha balónek, a když vyfoukneme, máme mističku.

3) Procvičujeme pusinku:

- Střídáme mírný úsměv jednou se zaťatými a podruhé s lehce otevřenými rty.
- Usmějeme se, přiložíme k sobě zuby a děláme zvuk, jako když uniká pára z hrnce.

4) Vyslovujeme:

Nejprve nacvičíme **C**, pak ho protáhneme postupně v **S** – **CCCCSSS**.

5) Slabikujeme:

Syčíme a postupně přidáváme samohlásky **SSSA, SSSE, SSSI, SSSO, SSSU**.

Nejlépe je začít spojením se samohláskou **SSSI**.

Když to jde dobře, vyzkoušíme odděleně **A-S, E-S, I-S, O-S, U-S**.

Potom dohromady **AS, ES, IS, OS, US**.

6) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **S** NA ZAČÁTKU SLOVA – *síla, sítko, sova, sáně, sele, sůl, slon, stůl, stan*.

HLÁSKA **S** NA KONCI SLOVA – *pes, les, nos, bos, kos, los*.

HLÁSKA **S** UPROSTŘED SLOVA – *husa, pusa, vlasy, vosa, kosa*.

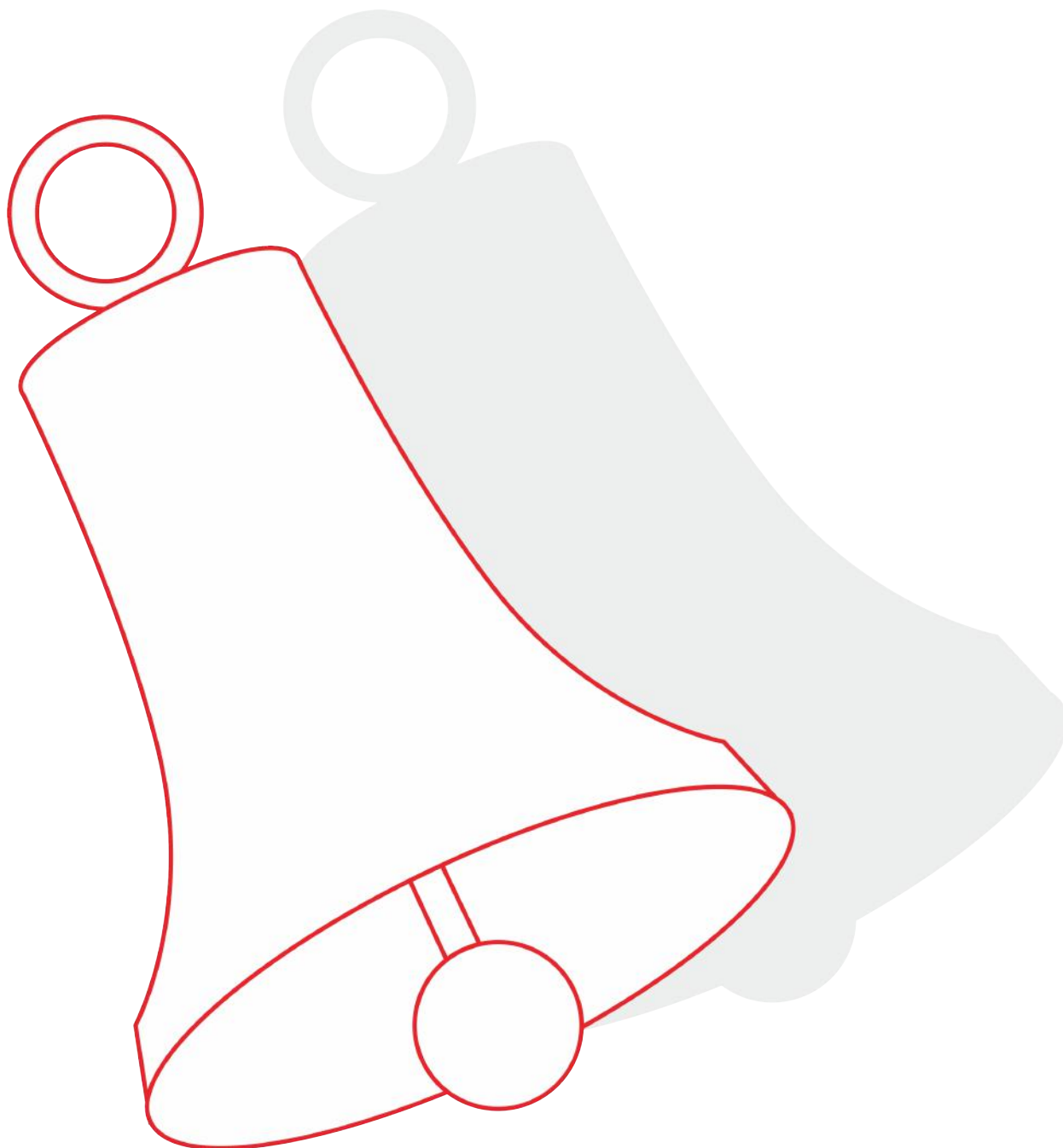
HLÁSKA **S** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *sysel, sasanka, slast, hopsasa*.

Sikhľuvas te phenel:

*Suv (jehla), suno (sen), sano (tenký),
tosara (ráno), nasvalo (nemocný), soske (proč),
chartas (kovář), lavutaris (houslista), cukros (cukr).*

C

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Cvičíme ouška:

Jsou následující slova stejná, nebo jiná?

Cíp – syp, city – sytý, cípek – sypek, cedí – sedí, cekne – sekne, cop – sob, cuk – suk, pac – pas, kuc – kus.

2) Procvičujeme pusinku:

- Střídáme mírný úsměv jednou se zaťatými a podruhé s lehce otevřenými rty.
- Usmějeme se, přitiskneme k sobě zuby, špičkou jazyka lehce klepeme do dolních zubů a děláme **TTT** – zní jako cvrček.

3) Vyslovujeme:

Zuby máme stisknuté k sobě, rty do úsměvu a jazyk se opírá o dolní zuby (nesmí se vysouvat mezi zuby!). Můžeme pomáhat ukazováčky mírně roztahovat rty.

4) Slabikujeme:

Nejprve vyslovujeme odděleně **A-C, E-C, I-C, O-C, U-C**. Poté dohromady **AC, EC, IC, OC, UC**. Po zvládnutí přejdeme na **CA, CE, CI, CO, CU**. Nejjednodušší přitom bývá začít slabikou **CI**.

5) Cvičíme slovíčka:

Zvonek cinká **cililink, cililink, cililililililililink**.

HLÁSKA **C** NA ZAČÁTKU SLOVA – *citrón, Cipísek, cvik, culík, capat, cukat, cedník*.

HLÁSKA **C** NA KONCI SLOVA – *klec, věc, hec, tác, hrnec*.

HLÁSKA **C** UPROSTŘED SLOVA – *vidlice, police, hadice, plácek*.

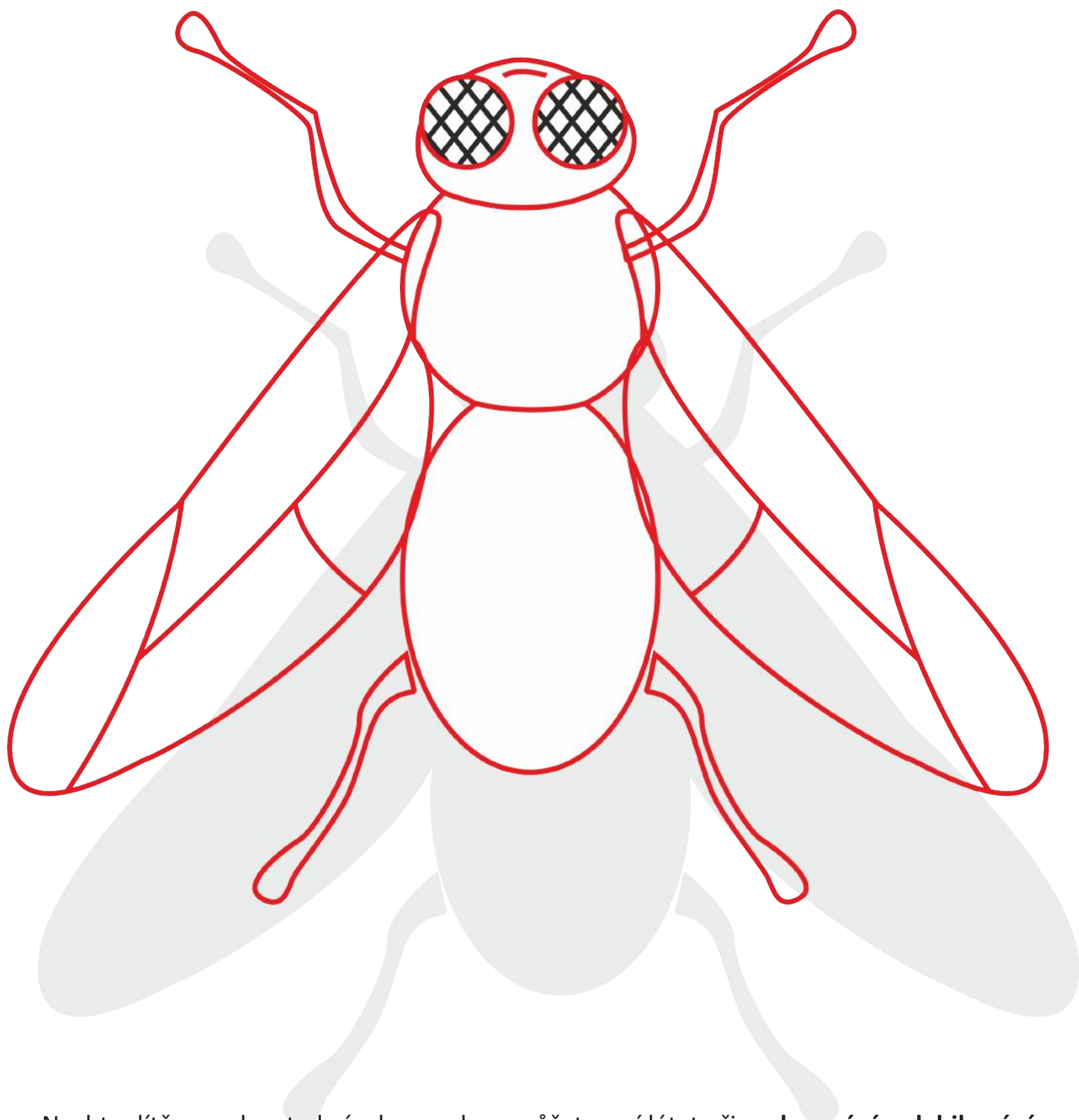
HLÁSKA **C** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *cucat, Cecilka, cizinec, cákanec*.

Sikhľuvas te phenel:

Cickos (dudlík), ciknoro (maličký), caklos (sklo), mackos (dupačky), lancos (řetěz), cicinel (cucat), choc (přesto), boc (pusa), pac (paci pac).

Z

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě vymalovat obrázek mouchy a můžete s ní létat při **vyslovování a slabikování**.

3.14

Učíme se hlásky / Sikhavas le čhavoren lačhes te vakereI

Říkáme si společně / Vakeras jekhetane

Pracovní listy pro podporu předškolního vzdělávání

1) Cvičíme ouška:

Jsou následující slova stejná, nebo jiná?

*Cedník – zedník, cop – zop, couvá – zouvá, cvik – zvyk, zablácený – zaplacený,
kozí – kosí, sob – zob.*

2) Vyslovujeme:

Syčíme a přidáme znělost – při přiložení prstů na krk ucítíme vibrování jako malý motorek, bzučíme jako moucha nebo komár. Necháme dítě sáhnout na nás, pak zkouší samo na sobě.

3) Slabikujeme:

Děláme mouchu a postupně přidáváme samohlásky **ZZZA, ZZZE, ZZZI, ZZZO, ZZZU**.

Když to jde dobře, vyzkoušíme odděleně **A-Z, E-Z, I-Z, O-Z, U-Z**.

Potom dohromady **AZ, EZ, IZ, OZ, UZ**.

4) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Z** NA ZAČÁTKU SLOVA – *zívá, zedník, zelenina, zeptá, záda, zámek.*

HLÁSKA **Z** UPROSTŘED SLOVA – *vozy, hází, kazí, mezi, leze, koza.*

HLÁSKA **Z** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *zavázal, zamazal, zvítězil, zazvonil, zmizí, Zuzana.*

5) SIKHL'UVAS TE PHENEL:

Zumin (polévka), zoralo (silný), zakamado (zamilovaný),

pal'izoris (deštník), fizol'is (fazole), hazdel (zvedá).

Č

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

1) Vyslovujeme:

Zuby jsou stisknuté k sobě, rty jsou sešpulené, mají tvar písmene **O**, špička jazyka směřuje k hornímu patru. Můžeme pomáhat ukazováčky mírně sešpulit rty.

Jemně vyslovujeme **ŤŤŤ**, až se ozve se **ČČČ**.

2) Slabikujeme:

ŤU ŤU – ČU ČU,
ŤO ŤO – ČO ČO,
ŤA ŤA – ČA ČA,
TĚ TĚ – ČE ČE,
TI TI – ČI ČI.

- Voláme na kočičku: **ČI ČI ČI.**
- Voláme na vrabečka: **ČIM ČIM ČIM.**
- Voláme na kačenu: **KÁČ KÁČ KÁČ.**

3) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Č** NA ZAČÁTKU SLOVA – *čenich, čáp, čelo, čokoláda, čuník.*

HLÁSKA **Č** NA KONCI SLOVA – *otoč, pláč, klíč, holič, kolotoč, koláč.*

HLÁSKA **Č** UPROSTŘED SLOVA – *učí, omáčka, Anička, mlíčko, kočka.*

HLÁSKA **Č** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *kočička, očička, čepička, holčička, čočka.*

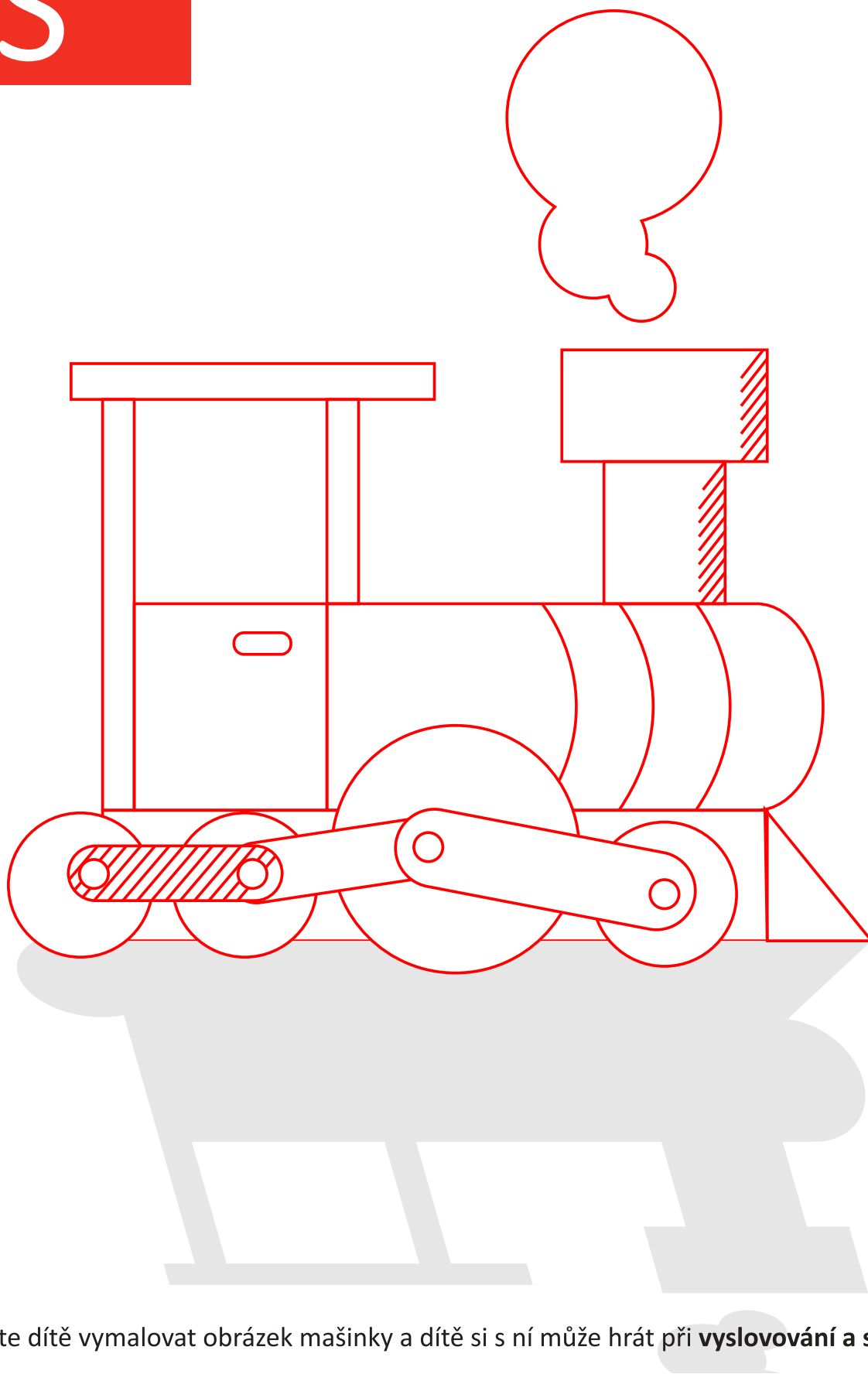
Sikhľuvas te phenel:

*Čaro (mísa), čar (tráva), čhil (máslo),
čačipen (pravda), čučo (prázdný), lačhipen (dobro),
ladž (stud), nič (nic), phuč (zeptej se), pandž (pět) – DŽ SE VYSLOVUJE JAKO Č.*

*Zumin (polévka), zoralo (silný), zakamado (zamilovaný),
palizoris (deštník), fizolis (fazole), hazdel (zvedá).*

Š

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Buďte trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě vymalovat obrázek mašinky a dítě si s ní může hrát při **vyslovování a slabikování**.

3.16

Učíme se hlásky / Sikhavas le čhavoren lačhes te vakere!

Říkáme si společně / Vakeras jekhetane

Pracovní listy pro podporu předškolního vzdělávání

1) Vyslovujeme:

Nejprve nacvičíme **Č**, pak ho protáhneme na **ČŠŠŠ**.

Hrajeme si na vlak: **ŠŠŠ**.

Les šumí: **ŠŠŠ**.

Uspáváme miminko: **ŠŠŠ**.

2) Slabikujeme:

Děláme mašinku a postupně přidáváme samohlásky **ŠŠŠA, ŠŠŠE, ŠŠŠI, ŠŠŠO, ŠŠŠU**.

Když to jde dobře, vyzkoušíme odděleně **A-Š, E-Š, I-Š, O-Š, U-Š**.

Potom dohromady **AŠ, EŠ, IŠ, OŠ, UŠ**.

3) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Š** NA ZAČÁTKU SLOVA – *šunka, šíp, šipka, šeptá, šoupá, šaty, šála, šátek*.

HLÁSKA **Š** NA KONCI SLOVA – *koš, máš, náš, dáváš, piš, vidíš*.

HLÁSKA **Š** UPROSTŘED SLOVA – *liška, myška, výška, mašle, koště*.

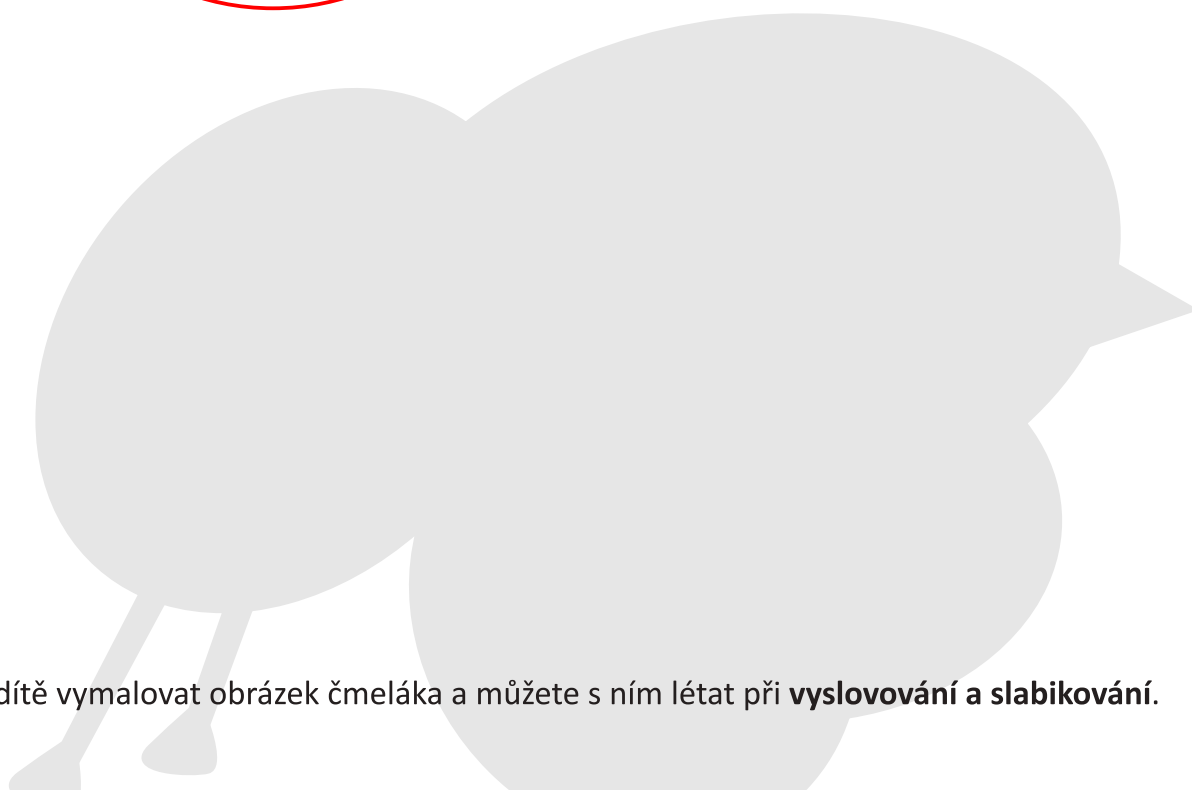
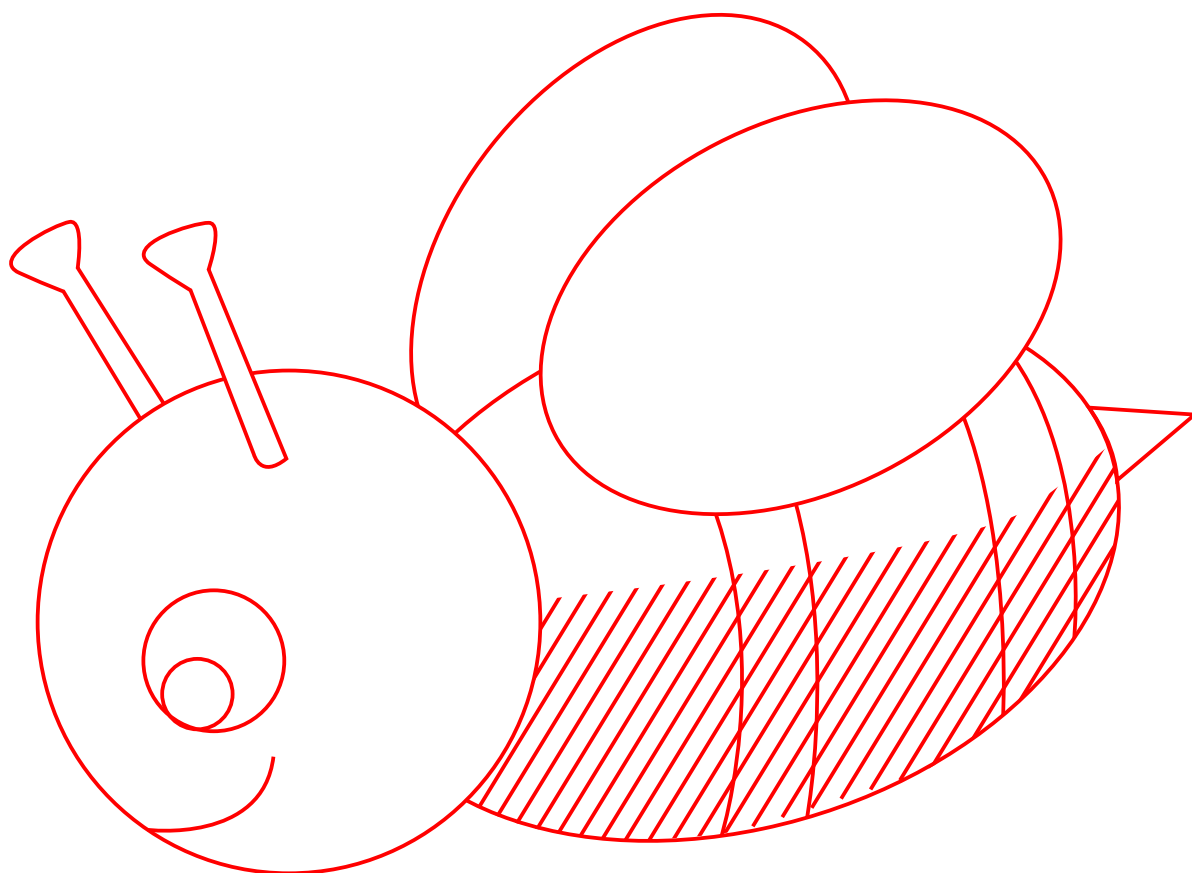
HLÁSKA **Š** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *šašek, šiřatý, šiřka, ušiješ, napišeš*.

Sikhľuvas te phenel:

*Šun (poslouchej), šuko (hubený), šutlo (kyselý),
mařkaral (uprostřed), pařvare (žebra), kařtuno (dřevěný),
denař (utíkej), muřš (muž), doř (vina).*

Ž

Procvičování výslovnosti hlásek je běh na dlouhou trať.
Bud'te trpěliví a nic neuspěchejte.

Nechte dítě vymalovat obrázek čmeláka a můžete s ním létat při **vyslovování a slabikování**.

3.17

Učíme se hlásky / Sikhavas le čhavoren lačhes te vakere!

Říkáme si společně / Vakeras jekhetane

Pracovní listy pro podporu předškolního vzdělávání

1) Vyslovujeme:

Děláme mašinku, **ŠŠŠ**, a přidáme znělost – při přiložení prstů na krk ucítíme vibrování jako malý motorek. Děláme zvuk jako čmelák nebo vrtulník: **ŽŽŽ**. Necháme dítě sáhnout na nás, pak zkouší samo na sobě.

2) Slabikujeme:

Děláme čmeláka: **ŽŽŽ** a postupně přidáváme samohlásky: **ŽŽŽA, ŽŽŽE, ŽŽŽI, ŽŽŽO, ŽŽŽU**.
Když to jde dobře, vyzkoušíme odděleně **A-Ž, E-Ž, I-Ž, O-Ž, U-Ž**.
Potom dohromady **AŽ, EŽ, IŽ, OŽ, UŽ**.

3) Cvičíme slovíčka:

HLÁSKA **Ž** NA ZAČÁTKU SLOVA – *život, žízeň, žluna, žába, želva*.
HLÁSKA **Ž** UPROSTŘED SLOVA – *kužel, snížek, kožich, může, kůže*.
HLÁSKA **Ž** OPAKOVANÁ VE SLOVECH – *žížala, žoužel, žužu, žužlat*.

Sikhľuvas te phenel:

*Žiros (sádlo), žeba (kapsa), žamba (žába),
žužo (čistý), užar (počkej), Požoma (Bratislava).*

Slova s více sykavkami

Pokud jdou dětem všechny sykavky dobře, můžete začít zkoušet slova, ve kterých je sykavek více.

Sušenky, sluníčko, svačina, cvrček, sršeň, cesta, saze, zrcadlo, ocásek, získat, záclona, princezna, sysel, sviští, zajíc, sázet, stráž, psíček, paštička, poslíček, psací stoleček, hůlčička, kočička, šišlání, kostička, svěží, sněží, kasička, zázrak, kozička, zásada, zásek, slast, čas, sisinaka, osuška, cesmína, cestovatel, pastevec, sloužící, pasáček, scink (druh ještěrky), jezevec, kozelec, pacička, košíček, srneček, sliz, kazisvět, smetáček, žlučník, soška, vozíček, kostelíček, savec, zkouška

Inspirace a zdroje:

Idę do przedszkola. Instytut małego dziecka Astrid Lindgren. Poznań 2015.
http://www.imd.org.pl/upload/ide_do_przedszkola_web.pdf

Mein Sprachlerntagebuch. Senat für Bildung, Jugend und Wissenschaft. Berlin 2012.

https://www.berlin.de/imperia/md/content/sen-bildung/bildungswege/vorschulische_bildung/meinsprachlerntagebuch.pdf?start&ts=1460720337&file=meinsprachlerntagebuch.pdf

Říkáme si společně / Vakeras jekhetane **Pracovní listy pro podporu předškolního vzdělávání.**

Autoři:	Kolektiv Variant, Martina Skleníčková (<i>kapitola Učíme se hlásky</i>)
Odborné konzultace:	Jitka Dombiová
Překlad do romštiny:	Iveta Kokyová
Editor:	Iva Janská
Jazykové korektury:	Luboš Veselý (<i>česká verze</i>), Máša Bořkovcová (<i>romská verze</i>)
Ilustrace:	Richard Fischer (<i>Můj den ve školce, Pohádka o jazýčku</i>), Adam Dvořák (<i>Učíme se hlásky</i>)
Grafický návrh a zpracování:	Adam Dvořák
Vydal:	Člověk v tísni, o. p. s., Praha 2017

Erasmus+

PEDAGOŠKI INŠTITUT

